

ZAPOJENÍ MĚSTA BRNA DO PROJEKTŮ ESPON SPIMA A ESPON METRO

Soňa Raszková

Město Brno se aktivně zapojuje do mezinárodních výzkumných projektů společně s dalšími evropskými metropolitními oblastmi. V průběhu posledních pěti let bylo město součástí dvou projektů v rámci programu ESPON (European Spatial Observation Network). Jednalo se o projekty ESPON SPIMA a ESPON METRO.

Od účasti v projektech město Brno očekávalo především **získání nových vědomostí při řízení metropolitní oblasti** (rozvoj, plánování, spolupráce), sdílení příkladů dobré praxe a specifických řešení, která bude moci implementovat do svého rozvoje. Město aktivně sdílelo své zkušenosti a znalosti a spolupracovalo s evropskými univerzitami a dalšími partnery. Výstupy projektů slouží jako zdroj nových poznatků směrem k **efektivnímu strategickému řízení a plánování v Brně a jeho metropolitní oblasti**. Vypracované studie vyzývají k vytvoření institucionálního rámce pro metropolitní rozvoj a správu, což je klíčový krok k systematickému rozvoji nejen Brněnské metropolitní oblasti, ale řady dalších funkčních městských regionů v ČR. Ty se postupně vyvinuly z role nositele a implementátora nástroje integrovaných územních investic (ITI) do širší pozice významného aktéra regionálního rozvoje ukotveného ve Strategii regionálního rozvoje ČR 2021+ nebo v koncepci Klienty orientovaná veřejná správa 2030. Významným úkolem pro následující roky je diseminace výstupů projektů a jejich aplikace do reálného řízení a správy Brněnské metropolitní oblasti.

Závazky vyplývající z účasti na projektech programu ESPON:

- poskytování informací a znalostí výzkumnému konsorciu,
- mobilizace stakeholderů pro potřeby výzkumu,
- připomínkování a zpětná vazba výsledků projektového konsorcia,
- šíření výsledků projektu.

ESPON SPIMA – Prostorová dynamika a strategické plánování v metropolitních oblastech

Projekt ESPON SPIMA (*Spatial Dynamics and Strategic Planning in Metropolitan*

Areas) primárně zkoumal rozvoj metropolitních oblastí ve městech **Brno, Brusel, Lille, Lyon, Oslo, Praha, Terrassa, Turín, Vídeň a Curych**. Cílem projektu bylo získat nové poznatky v oblasti řízení těchto rozsáhlých městských oblastí. Výzkum srovnával deset metropolitních oblastí a vytvořil jejich typologizaci. Zásadními přínosy jsou konkrétní doporučení pro každou ze zúčastněných metropolí. V rámci projektu byly identifikovány klíčové aspekty, které ovlivňují efektivní řízení metropolitních oblastí. Získané poznatky umožnily formulovat doporučení pro posílení strategického plánování v těchto oblastech. Studie rovněž poskytla **vhled do budoucího rozvoje zkoumaných metropolitních oblastí**. Byly navrženy strategie a scénáře, které mohou sloužit jako inspirace pro plánování budoucího rozvoje těchto aglomerací. Výsledky projektu tak představují cenný zdroj informací a podnětů pro všechna zapojená města i pro další metropolitní oblasti hledající optimální řešení pro svůj rozvoj a plánování.

Město Brno získalo díky zapojení do projektu SPIMA **nové vědomosti při řízení metropolitní oblasti, zkušenosti a řešení jiných měst**, která chce v budoucnu zapracovat do svého rozvoje. Velkou přidanou hodnotou mezinárodního výzkumu bylo **také prohloubení spolupráce s dalšími městy, která se stala pro Brno partnery pro navazující projekty a aktivitu na evropské úrovni**.

Případová studie Brněnské metropolitní oblasti zmiňuje:

- Mezi hlavní problémy patří postupující **suburbanizace, nedostatečné kapacity veřejné dopravy a nedostatek rozvinuté dopravní infrastruktury**.
- V rámci této studie byla zdůrazněna **nutnost koordinace územního a strategického plánování Brna a okolních obcí**. Tato spolupráce vyžaduje integro-

vaný přístup, který posiluje kooperaci mezi městem a jeho okolím.

- Byl velmi **akcentován přínos nástroje ITI**, který na základě předem definované strategie a funkčního zázemí rozděljuje prostředky z Evropských strukturálních a investičních fondů (ESIF). Ukázka tak velké pozitivní změny je i na mezinárodní úrovni jedinečná a bude dávana za příklad úspěšné aplikace kohezní politiky EU.
- Nejdůležitější akce do budoucna budou spočívat v **nastavení udržitelného mechanismu, který by zachoval strategický proces iniciovaný nástrojem ITI**.

Veškeré informace o projektu naleznete zde: <https://www.espon.eu/metropolitan-areas>.

ESPON METRO – Role a budoucí perspektivy politiky soudržnosti ve strategickém plánování metropolitních oblastí a měst

Společně s městem Brnem se do mezinárodního projektu zapojila další evropská města a metropolitní oblasti. Jednalo se o **Turín, Barcelonu, Brusel, Lisabon, Lyon, Gdaňsk–Gdyni–Sopoty, Florencii a Rigu**. Výzkumný projekt si kladl za cíl prozkoumat, jak mohou metropolitní oblasti prostřednictvím své agendy **přispět k dosažení konkrétních cílů politiky soudržnosti** tak, aby evropské metropolitní oblasti byly hlavními aktéry při navrhování programů a strategií k provádění kohezní politiky. Dílčím záměrem projektu bylo rovněž **popsat přidanou hodnotu uplatňování kohezní politiky** na metropolitní úrovni a podat analýzu toho, jak by měla politika soudržnosti integrovat metropolitní rozměr.

Mezi hlavní výstupy projektu patří:

- Úvodní zpráva rozvíjející cíle výzkumu, metodický rámec a kontext.
- **Případové studie jednotlivých metropolitních oblastí** informující o dosažení roli měst v uplatňování národní a regionální kohezní politiky, vlivu měst při přípravě dohod o partnerství a úrovni účasti metropolitních oblastí v procesu plánování kohezní politiky, zejm. operačních programů pro programové období 21+. Tyto zprávy obsahují konkrétní **doporučení týkající se provádění politiky soudržnosti** na metropolitní úrovni a integrování metropolitního rozměru.

- Závěrečná zpráva **shrnující dosažené výsledky projektu a porovnání role jednotlivých metropolitních oblastí** v rámci kohezní politiky.
- **Tři politická doporučení:** jak posílit roli metropolitních oblastí při rozvoji, řízení a implementaci politiky soudržnosti, jak vyzdvihnout přidanou hodnotu politiky soudržnosti při plánování a provádění metropolitních politik a jak více reflektovat úlohu politiky soudržnosti při vytváření metropolitních řídicích struktur a postupů spolupráce.

Veškeré výsledky programu naleznete zde: <https://www.espon.eu/metro>.

Případová studie Brněnské metropolitní oblasti

Brněnská metropolitní oblast (BMO) je organický funkční celek zahrnující město Brno a jeho přirozené zázemí. Toto území je vydefinováno na základě intenzivních denních vazeb (dojíždka, dostupnost) a v čase se proměňuje. Brněnskou metropolitní oblast tvoří **184 obcí**, ve kterých žije přibližně **700 tisíc obyvatel**. Území metropolitní oblasti má rozlohu 1 978 km².

V rámci Brněnské metropolitní oblasti byla zjištěna **zásadní role politiky sou-**

Mapa správního uspořádání Brněnské metropolitní oblasti

držnosti skrze nástroj ITI. Výzkumná zpráva zmiňuje, že pozice metropolitní oblasti je poměrně křehká a závislá na politice soudržnosti a nástroji ITI. Dosud neexistuje právní rámec pro systematické řešení a koordinaci metropolitních témat a metropolitní oblasti nejsou často vnímány jako klíčová území pro územní rozměr veřejných politik. Výzkumná zpráva uvádí, že **mezi hlavní výzvy BMO patří posílení postavení metropolitní oblasti v rozvoji území v České republice.** Metropolitní spolupráce je v současnosti primárně motivována dostupností finančních prostředků politiky soudržnosti EU, jenž jsou poskytovány prostřednictvím nástroje ITI. V národních politikách v současné době téměř neexistují další nástroje a mechanismy (kromě ITI), které by podporovaly a definovaly metropolitní spolupráci, plánování a správu. Existuje riziko, že se politická podpora těchto územních celků může se změnou nástrojů politiky soudržnosti EU snížit. Výzvou je etablovat **metropolitní rozvoj, plánování a spolupráci jako běžnou praxi tak, aby nebyla závislá pouze na impulzech a finanční podpoře politiky soudržnosti EU.** Za klíčové proto výzkumníci považují vytvoření institucionálního rámce, který zajistí podmínky pro významnější a rovnocennější roli místních iniciativ.

Výzkumná zpráva přináší **tři doporučení pro Brněnskou metropolitní oblast:**

- **Vytvořit a zachovat metropolitní oblasti jako klíčová území pro územní rozměr** národních veřejných politik a veřejných politik EU. Posílit koordinaci metropolitní dimenze mezi národní, regionální a urbánní politikou a územním plánováním.
- **Rozvíjet mechanismus metropolitní spolupráce** zahrnující široké spektrum lokálních aktérů tak, aby zajišťoval realizaci komplexní metropolitní agendy stavějící na místních, národních a ujných rozvojových cílech. **Vyjednávat, definovat, schvalovat a financovat rozvojové cíle nad rámec jak ITI,** tak pobídek plynoucích z politiky soudržnosti EU.
- **Posílit metropolitní rozvoj a spolupráci jako samostatnou, autonomní a nezávislou na politice soudržnosti EU.** Vytvořit nový právní rámec pro metropolitní správu založený na aktivní participaci a odpovědnosti metropolitních aktérů. Posílit roli metropolitního vedení. Najít cesty k vytvoření společného metropolitního fondu pro podporu plnění metropolitních strategických priorit z vlastních prostředků spolu s podporou z národních zdrojů a fondů EU.

Zapojením do projektu ESPON METRO získalo město Brno nové vědomosti pro řízení metropolitní oblasti (rozvoj, plánování, spolupráce) díky sdílení příkladů dobré praxe ostatních zapojených metropolitních oblastí. Jednotlivá doporučení zároveň slouží **jako argumenty k posílení metropolitní spolupráce směrem k evropské a národní úrovni a k rozvíjení metropolitní spolupráce v Brněnské metropolitní oblasti.** Projekt ESPON METRO byl výrazně ovlivněn působením covidu-19, protože veškeré aktivity byly přesunuty do on-line prostoru. Projekt zároveň poskytl zástupcům Brna a Brněnské metropolitní oblasti podmínky k **otevření diskuse směrem k zodpovězení otázek souvisejících s institucionálním uspořádáním BMO.** Partneři jsou důležitou součástí úspěchu projektu. Je nutné ale zmínit, že zapojená města **nemají vlastní rozpočet** – veškeré náklady související s účastí na projektu spočívají na aktérech samotných.

*Ing. Soňa Raszková
Oddělení řízení ITI
a metropolitní spolupráce
Odbor strategického rozvoje
a spolupráce
Magistrát města Brna*

ENGLISH ABSTRACT

The City of Brno Involvement in the ESPON SPIMA and ESPON METRO Projects, by Soňa Raszková

The city of Brno has been actively involved in international research projects together with other European metropolitan areas. During the past five years, the city made part of two projects within the ESPON (European Spatial Observation Network) programme. These were the ESPON SPIMA and ESPON METRO projects.